

Élő muzeális gyűjtemények – Élő egyházi könyvtárak¹

Élő muzeális gyűjtemények – Élő egyházi könyvtárak címmel szervezett szakmai napot az Egyházi Könyvtárak Egyesülése 2018. október 2-án, az MTA KIK Konferenciatermében. A rendezvény az *Országos Könyvtári Napok 2018: Könyvtárak – Közös tudás – Közösségi hozzáférés* tematikus hét *Örökség és emlékezet* programjához kapcsolódott.

Ramháb Mária, az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) elnöke így ír az Országos Könyvtári Napok (OKN) rendezvény önálló honlapján²: „2006 óta az októberi napok bangulatához az Országos Könyvtári Napok eseményei éppúgy hozzátartoznak országszerte, mint a színészdő falevelek vagy a gyülekező madárcsapatok látványa. Sokféle hagyományt követve, de tartalmában az újdonságokra nyitottan kerül sor évről évre a könyvtári szakma legjelentősebb, legtöbb érdeklődőt megmozgató programsorozatára. 2018-ban is arra készülünk, hogy a különböző könyvtártípusok összefogásával, rendhagyó, de tartalmas eseményekkel intézményeinkbe hívogassuk a rendszeres könyvtárlátogatókat éppen úgy, mint az eddig még távolmaradókat.”

Az Egyházi Könyvtárak Egyesülése már korábban is fontosnak érezte, hogy tagkönyvtárai is csatlakozzanak az Országos Könyvtári Napokhoz. Az Egyesülés 2018-ban immár másodszor szervezett szakmai összejövetelt az országos eseményhez kapcsolódva.³

Ásványi Ilona, az EKE elnöke köszöntőjében emlékeztetett arra, hogy az IKSZ által koordinált szakmai hét több mint egy évtizedes múltra tekint vissza. Bevezetőjében szólt arról, hogy Országos Könyvtári Napok tematikus hét ebben az évben három jeles eseményhez kapcsolódik. Ezek a *Családok éve*, mely magyarországi kezdeményezés, *A kulturális örökség európai éve*, az Európai Bizottság javaslatára, és egy születésnap, *25 éve jött létre a Nemzeti Kulturális Alap*, amely negyedszázada támogatja a kultúrát hazánkban. Az egyházi könyvtárak – az országos muzeális gyűjteményekkel karöltve – programjukkal a három jeles esemény közül az európai kulturális évhez is csatlakoznak. A nemzetközi kezdeményezés célja, hogy minél többen felfedezzék és megismerjék Európa kulturális örökségét. A tematikus év szlogenje: *Örökségünk: a múlt és a jövő találkozása*. Az EKE elnöke és Kövécs Ildikó, az EKE titkára – a konferencia szervezői – azt kérték az előadóktól, hogy demonstrálják: a muzeális anyagot őrző gyűjtemények és az egyházi könyvtárak nem holt múzeumok, archívumok, könyvraktárak, hanem élő intézmények. Működésük-

ben, szolgáltatásaikban valóban a múlt és a jövő találkozik, amikor korszerű gyűjteményeket működtetnek, akár műemléki környezetben.

Első előadóként *Fülöp Attiláné*, az IKSZ elnökségi tagja beszélt a Könyvtári Informatikai Kamara (az IKSZ elődje) létrejöttéről, majd átalakulásáról, az egyesület szervezte országos programokról, ezek közül kiemelten az *Összefogás a könyvtárakért* címmel meghirdetett rendezvényekről 1995 és 2005 között, és a 2006-tól napjainkig élő *Könyvtárak összefogása a társadalomért* projektről. Felhívta a figyelmet az időközben bekövetkezett szemléletváltásra. Kezdetben a könyvtáros szakma kérte a társadalom segítségét a könyvtárakért: az első, 1995-ben Kecskeméten megrendezett konferencia címe *Az ország jövője, a könyvtár jövője*, célja a könyvtárak új arculatának, egy új könyvtárképnek a megjelenítése volt, valamint a könyvtárakban őrzött értékek megmutatása és az összefogás erejének demonstrálása. A projekt arra hívta a döntéshozókat, a kulturális élet szereplőit és mindenkit, akinek csak módjában állt, hogy tegyenek meg mindent, amit csak tudnak a könyvtárakért. Az egy héten át tartó rendezvényt sorozatot nagy média- és egyéb érdeklődés kísérte. 2006-tól erőteljes szemléletváltás történt. A programszervezők immár a könyvtárosokat és könyvtárat hívták arra, hogy a lehető legszélesebb értelemben, a legkülönbözőbb területeken fogjanak össze a társadalomért. Mára az Országos Könyvtári Napoknak egységes a célkitűzése, tartalma, arculata, reklámja és promóciója. A tematika évente változik, de a különböző témák egymásra épülnek.⁴ Az ország hét régiójában, országsszerte zajlanak programok, egyre nagyobb a projekt médiatámogatottsága.

A 2018. évi programsorozat az elmúlt évekhez hasonlóan minden korosztályt igyekszik megszólítani, a rendezvények a fővárostól a legkisebb településig több száz helyszínen zajlanak. A tematika kialakításánál az egyes korosztályok életkori sajátosságai mellett a sokak életére kiható, aktuális témakörökre koncentráltak a szervezők. Ezek: *Családbarát könyvtár*, *Tudásátadás – tudásegysítés*, *Könyvtári kreatívek*, *Olvasó-sokk*, *Örökség és emlékezet*, *Könyves vasárnap*. Fülöp Attiláné előadásából, aki az OKN honlapját elemezte, azt is megtudhatták az érdeklődők, hogy csupán az elmúlt évben a hazai könyvtárak összehangolt működésének eredményeként 7249 programon 251346 fő vett részt az ország 1878 településének 2229 intézményében. Összehasonlításképpen: 2008-ban 403 településen szerveztek programokat, 2006-ban 1076 rendezvényen vehettek részt az érdeklődők, akiknek a száma abban az évben 92694 volt.

A szakmai nap délelőttjén – az *Élő muzeális gyűjtemények* című részben – *Boka László*, az Országos Széchényi Könyvtár tudományos főigazgató-helyettese tartott előadást *Muzeális állomány – élő hagyatéék. Az OSZK kiállítás- és kiadványpolitikája az emlékévek fényében* címmel. Szólt arról, hogy az OSZK-nak nemzeti és kutatókönyvtári feladatai is vannak. E tevékenység három pillére a kiállítások, kiadványok és konferenciák, melyek szorosan összefüggnek egymással. Elemezte, hogyan változott meg napjainkban a nemzeti kulturális örökség fogalma: a mai szemlélet szerint ideológiáktól, politikától függetlenül minden tudományos és művészi produktum érdemes a megőrzésre. Boka László véleménye szerint a poszt-múzeumi kor analógiájára poszt-könyvtári korról is beszélhetünk. A muzeális gyűjteménnyel bíró könyvtárak – így a nemzeti könyvtár – feladata már régen nemcsak a megőrzés, hanem a sok szempontú feltárás és szolgáltatás. Ez utóbbinak az egyik lehetséges formája a kiadványokban való közzététel, a bemutatás kiállításokon, és az elemzés, illetve újabb értékek létrehozása tudományos kutatás során, továbbá ezek megismertetése

széles körben, konferenciákon. Prezentációjában képekkel illusztrálva mutatta be, hogy az elmúlt években hogyan valósította meg a nemzeti könyvtár ezt a hármas feladatot.

A következő huszonöt percen *Mátyás Melinda és Virág Gabriella*, az ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár munkatársai osztoztak. Előadásuk címe: *Muzeális gyűjtemények az ELTE intézményi repozitóriumában, az EDIT-ben*. Az előadás első felében Virág Gabriella ismertette az ELTE Digitális Intézményi Tudástárat, majd Mátyás Melinda szolt az egyetemi könyvtár muzeális állományáról, azokról az unikális gyűjteményekről, melyek megjelennek az EDIT-ben. Az unikális gyűjtemények közül a következőkről tartott bemutatót: Kódexek, Kisnyomtatványok, Képgyűjtemény (melyben metszetek, fotók stb. található), Levélgyűjtemény (benne 1526 előtti oklevelek), Újkori kéziratok, Hevenesi Gábor, Kaprinai István, Pray György kéziratgyűjteménye. Végül a *Transkribus* programot⁵ ismertette, mely alkalmas kézírásos szövegek és régi nyomtatott anyagok (pl. folyóiratok) számítógéppel támogatott átírására, és különböző formátumokban való megjelenítésére (pl. DOCX, kétrétegű PDF, TEI, TXT). Mátyás Melinda bemutatta azt a munkát, melyet az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet hallgatóival végez az ELTE muzeális gyűjteményeinek számítógépesítéséért. Az online átírási felület elkészítésének munkafolyamata: a képek – kézirat, régi nyomtatvány – beolvasása, a dokumentum szegmentálása, a szegmentálás ellenőrzése, a kézirat átírása, exportálás, együttműködők hozzáadása.

Szabó Ádám, az MTA KIK Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye munkatársa, előadásában az akadémiai könyvtár alapgyűjteményéről beszélt: „*Minden kezdet nehéz*” – *Az MTA könyvtárának alapító állománya* címmel. Röviden ismertette a Teleki család könyvszerető, könyvgyűjtő tagjainak életútját, kiemelten beszélt Teleki Józsefről (1790–1855), akinek könyvtára a Magyar Tudományos Akadémia gyűjteményének alapja lett. Beszélt az MTA Könyvtára alapítóleveléről, a könyvtár nevééről, a katalogizálási törekvésekről, a possessor-bélyegzőről, a gyűjtemény meglehetősen nehéz sorsáról. A fiatal kutató megköszönte az Egyházi Könyvtárak Egyesülésének a felkérést, és az egyesületre való tekintettel előadásában külön kiemelte a Telekiek és a teológia kapcsolatát, és a vallástudomány mint témakör helyét az alapvetően tudományos gyűjteményben. Előadása végén feltette és egyben meg is válaszolta a kérdést, hogy mi lehet a célja és értelme egy gyűjtemény esetében az alapállomány kutatásának: egyrészt történeti forráselemzés és feldolgozás, mely árnyalhatja Teleki József életrajzát és a Teleki család történetét, valamint a könyvtár tematikus elemzése, mely munka újabb kultúrtörténeti, könyv- és könyvtártörténeti adalékokkal is szolgálhat.

A délelőtti program végén kérdéseket tehettek fel a résztvevők és megoszthatták gondolataikat. Ásványi Ilona összefoglalva-felidézve az elhangzottakat, Fülöp Attiláné előadásával kapcsolatban elmondta, hogy mint szervező megerősítést kapott arról, hogy az EKE szakmai napjának helye van az Országos Könyvtári Napok programjai között. Megjegyezte, hogy Boka László gondolataiban magukra, törekvéseikre és küzdelmeikre ismerhettek az egyházi könyvtárak és a 2019-ben 25 születésnapját ünneplő Egyházi Könyvtárak Egyesülése. A konferenciák – kiállítások – kiadványok hármas feladatában az egyesület konferenciák szervezésével vesz részt, szép kiállításokat láthattunk az elmúlt évtizedben több könyvtár összefogásával, de egyes könyvtárakban is, minden egyházi könyvtár törekszik arra, hogy kincseit, érdekességeit kiadványok formájában közzétegye. Mátyás Melinda és Virág Gabriella előadása szép példája volt annak, milyen módon

tehető élővé egy muzeális gyűjtemény, Szabó Ádám előadása pedig azt a tételt igazolta, hogy múltunk alapos feltárása és ismerete nélkül nincs jelenünk és jövőnk. A hallgatóság soraiból H. *Hubert Gabriella* (Evangelikus Országos Gyűjtemény – Evangelikus Országos Könyvtár) és *Tamási Balázs* (Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára) az EDIT-tel és általában a digitális közzététellel kapcsolatban tett fel a teljes hallgatóságot érintő és érdeklő kérdéseket, *Baranya Péter* (Piarista Rend Magyar Tartománya Központi Könyvtára) az egyházi múzeumok, levéltárak és könyvtárak összefogásának fontosságára hívta fel a figyelmet, mintegy előkészítve a délutáni első előadást.

A frissítő büféebéd után, a délutáni *Élő egyházi gyűjtemények* címmel meghirdetett programban egyházi könyvtárak munkatársai beszéltek a könyvtárakban-gyűjteményükben folyó munkáról.

Elsőként *Halászné Kapcsándi Szilvia* múzeumigazgató a pápai Pannonia Reformata Múzeum kiállításairól és az itt folyó múzeumpedagógiai munkáról beszélt. Előadásának címe: *Örökségünk életre keltése. Tudásegysítés és családbarát szolgáltatások a Pannonia Reformata Múzeumban* volt. Az előadó tudásegysítés címszó alatt a könyvtári, levéltári és múzeumi anyagok egy közös kiállításban való prezentálásáról, élővé tételéről szólt. Felhívta a figyelmet arra, hogy protestáns gyűjtemények – református kollégiumok – voltak a múzeumpedagógia úttörői, hiszen szemléltetőeszközöket készítettek és készítetttek, gyűjtötték az eredeti berendezéseket, forrásokat, mintákat, az empirikus megismerés céljával, az oktatás támogatására. Először a megújult Pápai Református Gyűjteményeket mutatta be: egy 2016-ban elnyert, kiemelt kormánytámogatás segítségével 2017-ben megújult az Ótemplom, a Parókiaépület, a Pince és a Kézműves alkotóműhely. 2018-ban ezekben kapott helyet és nyílt meg a két állandó kiállítás: *Hajlék az örökekévalóságban* és *Hori tükrei* címmel, valamint az *Isten közelsége Rembrandt rézkarcain* című időszaki kiállítás. Az állandó kiállítás tervezőit és megvalósítóit (Köntös László, S. Lackovits Emőke, Halászné Kapcsándi Szilvia) több kérdés foglalkoztatta. Nevezetesen: hogyan lehet hidat építeni múlt – jelen – jövő közé? Hogyan lehet „kiszolgálni” több generációt, és családbarátá tenni egy múzeumot? Hogyan lehet az egyházi gyűjtemények könyvtári, levéltári, múzeumi anyagát egyesíteni egy. a 21. század kihívásainak is megfelelő kiállításban? A válaszok: a kiállítás kép- és videoanyaga felidézi, megörökíti a dunántúli református gyülekezetek életét, és emléket állít nekik; egyszerre hitvalló és üzenethordozó bemutató. A családbarát kiállítás mindenkinek szól: a kisgyermektől a szépkorúig, az általános műveltségű embertől a teológusig. Az információ és a tanító célú üzenet három síkban jelenik meg a kiállításon, különböző érdeklődési szinteknek megfelelően. A pápaiak vallják: egy egyházi gyűjtemény több mint múzeum, egyben misszió, hitvalló szolgálat és találkozási pont is. Az itt végzett munka múzeumpedagógia és múzeumandragógia egyben, melynek fontos eleme a hitelesség és a példamutatás.

Türök Beáta, a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtára vezetője „*Mert minden fát a gyümölcséről lehet megismerni*” (Lk 6,44) – *Jövőt tápláló gyümölcsöt kínálnak-e az egyházi felsőoktatási könyvtárak?* címmel tartott előadást. Először az egyházi felsőoktatási könyvtárak helyét vizsgálta a könyvtári rendszerben. Szólt a felsőoktatási könyvtárak szakkönyvtári jellegéről, helyükről a nem egyházi felsőoktatási könyvtárak között, valamint az egyházi könyvtárak esetében nem automatikusan elnyerhető nyilvános státuszról. Utána az egyházi felsőoktatási könyvtárak szakmai szervezetekkel – EKE, MKE, IKSZ, EKK – való kapcsolatát elemezte, majd a 2017. évi statisztika (OSAP 1442) alapján szá-

mokban ismertette az egyházi felsőoktatási könyvtárak jellemzőit. A statisztika alapján 32 könyvtár adatai ismertek. Ezekben 2 861 000 kötetet őriznek, az 5 000-tól az 500 000 kötetes gyűjteményig. 2017-ben 36 000 volt a regisztrált, 16 000 az aktív használók száma, 153 000 a személyes használat. 152 000 db dokumentumot kölcsönöztek, 1 875 könyvtárközi kölcsönzés történt. 385 számítógépes munkaállomás – átlagosan 12 számítógép – áll rendelkezésre. Tavaly 189 használóképző programot indítottak és 52 kulturális, közművelődési, közösségi programot szerveztek, melyen 3 000-en vettek részt. Az előadó az egyházi felsőoktatási könyvtárak és könyvtárosok jellemzőiről szólva a következőket említette, példákat hozva: kurrens idegen és magyar nyelvű teológiai szakirodalom gyűjtése, feltárása, hozzáféréseinek biztosítása nyomtatott és elektronikus formában; a szerzeményezés összehangolása a felekezetek között, és az egyes felekezeteken belül; egyetemi „tudásvagyon” összegyűjtése, rendszerezése, szolgáltatása – MTMT, elektronikus tartalmak előállítás, tudástárak létrehozása. Jellemző és erősség a gyors alkalmazkodási készség és hajlandóság a változó használói igényekhez és a könyvtári trendekhez, ugyanakkor gyengeség a változó és elavuló szakmai, főként informatikai, telematikai kompetenciák, a humán erőforrás megtartásának – anyagi okokból – nehézségei és az utánpótlás nevelése. A felsőoktatási könyvtárak és az olvasók kapcsolatának jellemzői között említette, hogy a nyilvános státusz vállalásával egyre szélesebb az olvasói réteg, nemcsak az adott intézmény oktatói és hallgatói használják a könyvtárat. A kutatómódszertani és felhasználóképző órák és az egyéni személyes, a hiteles tartalmak megtalálására, a digitális írástudás és a digitális kompetenciák fejlesztésére irányuló segítségnyújtás nagymértékben befolyásolja a hallgatói eredményességet, tanulmányi sikerességet, növeli az oktatás színvonalát, az intézmény eredményességét. Jellemző még az elmozdulás a nyitott tudomány, nyílt hozzáférés, illetve az újfajta tudás létrehozása és átadása irányába. Az egyházi felsőoktatási könyvtárak klasszikus, hagyományos és új feladatokat látnak el párhuzamosan. Az új lehetőségeket a könyvtárosok tanulva tanítják, hagyományos módon (plakátok, szórólapok, kutatómódszertani órák) és az internet (levelezőlista, facebook, honlap) segítségével ismertetik meg és népszerűsítik a könyvtár használói körében. Az előadás végén visszautalva a címre, Török Beáta az egyházi felsőoktatási könyvtárak küldetését a közösségben, a közösségekben, az egymásért való létezésben jelölte meg.

Mészáros Kornélia, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára vezetője *Lumen bibliothecarum Könyvtári szerepek az egyházi felsőoktatásban* című előadásában szintén először általában beszélt a könyvtárak küldetéséről és az egyházi könyvtárakról. Előadása címe a II. Vatikáni Zsinat *Lumen gentium* című dokumentumára utalt. Véleménye szerint az egyházi könyvtáraknak, egyáltalán a könyvtáraknak ilyen „világosság-világító” szerepük, feladatuk, küldetésük van. Bemutatója első diáján, mintegy kontrasztként, azt a megdöbbentő véleményt ismertette, melyet az EKE elnöke talált meg néhány hónappal ezelőtt és tett fel az EKE zárt levelezőlistájára. Az idézet így szól: „*A tudományos gyűjtemények a tudományos intézmények könyvtárállományát ékesítik ma, főleg akadémiák. Ezek tudományos színvonalú művek, így a felhasználók köre is szűk, hiszen egy átlagos ember kb. 10%-át értené meg ezeknek. A múzeális és egyházi könyvtárak már nem funkcionálnak, csupán ismertetés és szemléltetés céljából lehet őket megtekinteni. Az is előfordulhat, hogy az egyházi gyűjteményeket a papok még ma is felhasználják. Rajtuk kívül senki nem juthat ezekhez.*”⁶ Ezután egy 2017-ben elvégzett kutatásról számolt be (*Múzeumi és könyvtári fejlesztések mindenkinek* című projekt)⁷, mely szerint a könyvtárhasználatlaltal kapcsolatban, általában a következő jelenségek figyelhetők meg: a regisztrált használá-

lók aránya enyhén, a személyes könyvtárhasználat gyakorisága jelentősen csökkent. Nőtt azoknak a gyermekeknek a száma, akik nem találkoztak könyvtárral, a könyvtári szolgáltatásokkal. Az emberekben elavult könyvtár- és könyvtároskép él. Az olvasási szokásokkal kapcsolatban elmondható, hogy megállt a semmit nem olvasók arányának növekedése, de jelentősen csökkent a rendszeresen olvasók aránya. Az olvasóvá válás elsődleges terepe a család lenne, de ma már nincs generációkat megmozgató közös olvasmányélmény. Ezután arról beszélt, hogy mit kínál napjainkban egy egyházi felsőoktatási könyvtár, konkrétan az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára: restrospektív és kurrens teológiai szakirodalmat, számos adatbázist, szaktájékoztatót, a könyvtárközi kérések teljesítését, az MTMT elérhetőségét és gondozását, digitális képzéseket, tanulási lehetőséget a múzeumi és levéltári gyakorlatukat végzőknek, és különleges terepet az Iskolai Közösségi Szolgálat számára. Ismertette az Evangélikus Hittudományi Egyetem Könyvtára és az Arcanum nagy közös vállalkozását, a Hittudományi gyűjtemény elnevezésű helyi adatbázis létrejöttét. Elmondta, hogy miután eldöntötték, hogy nem szkennert vásárolnak, hanem külső céggel végeztetik el a digitalizálást, 2015-ben megtörtént a dokumentumok előkészítése, a prioritási lista felállítása, a szerzői jogok tisztázása és az együttműködési szerződés megkötése, 2016-tól folyamatos a publikálás, 361 db digitalizált mű, ebből 92 db online érhető el az adatbázisban, sajnos, csak az evangélikus egyetem könyvtárában, a könyvtárosok segítségével. Mészáros Kornélia ezután egy 2017. szeptember 1. és 2018. szeptember 30. között készített, az evangélikus egyetem könyvtárában készült felmérés statisztikai adatait osztotta meg a hallgatósággal a könyvtárhasználatról, majd a könyvtár külső és belső partnereiről beszélt, az oktatókat, a hallgatókat, a doktoranduszokat, a Luther Kiadót és az Evangélikus Országos Gyűjteményt említve.

Tamási Balázs az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetem Könyvtára vezetője saját könyvtáráról beszélt *Közép-Európa egyik legjelentősebb zsidó Könyvtára: az OR-ZSE újjáéledő gyűjteménye* címmel. A rabbiképző intézet, benne a könyvtár történetéről szövegt, az 1877 és 1938 közötti felívelő szakaszról, amikor az intézmény azt a célt tűzte ki, hogy Európa elsőszámú zsidó könyvtára legyen. Beszámolt az 1938 és 1943 közötti időszakról, amikor a zsidótörvények és a csökkenő állami támogatás következtében egyre inkább ellehetetlenült az intézmény. 1944-1945-ben a könyvtár fele megsemmisült, 1950-ben 50 000 kötet maradt és került vissza a rabbiképző intézetbe Scheiber Sándornak köszönhetően. 1950 és 1985 között a hitélet megújítása volt a cél; feldolgozatlan és feldolgozhatatlan traumák között feldolgozatlan és feldolgozhatatlan könyvhalmazként vegetált az intézmény. 1985 és 1998 között, különösen 1989 után Schweitzer József főrabbinak és Remete László könyvtárvezetőnek köszönhetően egyféle megújulás kezdődött, elkészült a cédulakatalógus, rendezettebb lett a könyvvállomány. 2000-től a rabbiképző intézet egyetem lett, a könyvtár új helyre költözött, tömöraktár épült, elkezdődött az Aleph program bevezetése, de a költöztetés következtében a különböző állományrészek összekeveredtek. 2014 és 2016 között indult el egy új könyvtárrendezési projekt, Excel-nyilvántartás készült a teljes állományról, megtörtént a héber és a latin betűs állományrészek szétválasztása, de a köteteket még nem sikerült fizikailag sem véglegesen elhelyezni. A munkának azonban jó eredménye lett egy kereshető lista, a relatív rend és a pontos példányszámok. 2017 és 2018 a megújulás ideje, elmozdulás egy a 21. századi olvasói igényeknek megfelelő könyvtár felé. Elkezdődött a könyvvállomány restaurálása, a fizikai védelem biztosítása, elindult a digitalizálás és a digitalizált tartalom szolgáltatása, az adatkonverzió az Excelből

az Alephbe, és újraindult a restrospektív feldolgozás. A könyvtár további tervei 2019 és 2021 között: az elodázhatatlan épületrekonstrukció, a raktár, az olvasóterem és a munkahelyiségek modernizációja és bővítése, muzeális tér, látványraktár létrehozása.

A szakmai napon végül *Kövéc Ildikó*, az EKE titkára, a szegedi Gál Ferenc Főiskola Könyvtárának vezetője beszélt *könyvtára múltjáról és jelenéről*. Az 1930-ban létrejött szeminárium és főiskola, valamint könyvtára története a kezdetektől szorosan összefonódik. Az előadó emléket állított a 20 éve elhunyt jeles egyháztörténésznek, lelképásztornak és könyvtárosnak, Lotz Antalnak. Kövécs Ildikó az előadásra készülve nagyon érdekes adatra-eseményre bukkant, miszerint 1971-ben egyházi levéltárosi tanfolyamot, 1973-ban egyházi könyvtárosi tanfolyamot szerveztek, zömében egyháziak részére állami intézmények. Az OSZK által indított könyvtáros tanfolyam okát így jelölte meg egy, az előadó által idézett forrás: „*Az egyházi gyűjtemények kezelése és feltárása speciális ismereteket igényel: részben többet, részben kevesebbet, de főként mást, mint amit és amennyit az egyetemi, illetve a középfokú általános könyvtárosképzés nyújtani tud.*” (Pintér Márta) A szegedi szeminárium – teológiai főiskola – történetében jelentős esemény volt, amikor elindult a világi hallgatók, teológusok képzése, majd az a gesztus, amikor a főiskola felvette Gál Ferencnek a 20. századi magyar teológia meghatározó személyiségének a nevét. Napjainkban a Gál Ferenc Főiskola Könyvtára felsőoktatási és egyházmegyei szakkönyvtárként definiálja magát, ahol szakképzett könyvtárosok működtetik a könyvtárat. A könyvvállomány 99 %-a elektronikus katalógusban feltárt, autopszia alapján. 2005 óta működik a kölcsönző-modul, jelentős a folyóirat-állomány tartalmi feltárása és megoldott a szakdolgozatok elektronikus feldolgozása is. Az elmúlt években közel ötven pályázaton (NKA, TIOP-TÁMOP) nyertek támogatást restaurálásra, dokumentumvásárlásra és eszközbeszerzésre. 2014-től új kihívást jelentett a Gál Ferenc Főiskola bővítése-bővülése három karral (2017-ben Szarvas – a Gál Ferenc Főiskola Pedagógiai Kar Könyvtára és Gyula – a Gál Ferenc Főiskola Egészség- és Szociális Tudományi Kar Könyvtára, 2018ban Békéscsaba – a Gál Ferenc Főiskola Gazdasági Kar Könyvtára), mely szorosabbra fonta a szegedi főiskola könyvtárának együttműködését a három kari könyvtárral. Az egyes könyvtárakban elérhető hagyományos szolgáltatások: szabadpolcos állomány, kölcsönzés, helyben használat, online katalógusok, adatbázisok elérhetősége, számítógép-használat, fénymásolás, szakdolgozatok tanulmányozása stb. mellett újdonságot jelent az együttműködés a négy könyvtár között: közös katalógus építése, az eltérő kölcsönzési feltételek ismertté tétele, összehangolása, a szegedi könyvtárosok módszertani segítsége a három új vagy átalakult könyvtárnak. Kövécs Ildikó részletesebben beszélt a már említett folyóiratok tartalmi feltárására irányuló munkáról, melynek eredménye megjelenik a MATARKA-ban is. A következő folyóiratokat dolgozzák fel az adatbázisban: a szegedi főiskola saját folyóirata, a *Deliberationes*, illetve a *Communio*, a *Folia Canonica*, *Folia Theologica*, valamint folytatásuk, a *Folia Theologica et Canonica*, a *Magyar Egyháztörténeti Vázlatok*, a *Papi Lelkiség*, a *Szolgálat*, a *Theologia* (1933-44) és folytatása, a *Teológia* és a *Távlatok*. A könyvtárnak szoros a kapcsolata a Szeged-Csanádi Egyházmegye Gelsey Vilmos Pedagógiai Intézettel az alábbi területeken: az információs és kommunikációs eszközök gyakorlati megismertetése, a digitális kompetencia, digitális írástudás fejlesztése, az olvasás népszerűsítése, különböző évfordulók méltó megünneplése: Szent László-, Arany János-, Mátyás király- emlékév.

Az előadások után délután is volt mód arra, hogy a hallgatóság kérdéseket tegyen fel. Ásványi Ilona gondolatébresztőként egy-egy gondolattal visszaautalt az elhangzot-

takra: Halászné Kapcsándi Szilvia szavaira, aki egy méltó, a 21. századi kihívásoknak is megfelelő együttműködést – levéltár, múzeum, könyvtár között – és a kulturális értékek szolgáltatásának szép példáját, pápai gyakorlatát mutatta be. Török Beáta átfogóbb előadására az egyházi felsőoktatási könyvtárakról és a Sapientia Szerzetesi Hittudományi Főiskola Könyvtárában folyó munkáról. Mészáros Kornélia szavaira, aki részben szintén átfogóan beszélt a könyvtárról, ezen belül a felsőoktatási könyvtárakról, illetve ismertette az evangélikus gyakorlatot, azt, hogyan lehet élővé és az evangelizáció eszközévé tenni a teológiát mint tudományt. Tamási Balázs szavaira, aki az Országos Rabbiképző Zsidó Egyetemről mesélve egy egyszerre felsőoktatási és kvázi országos hatókörű könyvtárról szólt. Valamint Kövécs Ildikó előadására, aki a Gál Ferenc Főiskola Könyvtáráról beszélt, illetve ennek a zömében teológiai könyvtárnak az együttműködéséről egy pedagógiai, egy egészségügyi és egy gazdasági főiskola könyvtárával.

A délutáni előadásokra is többen reflektáltak; valamennyien az előadók tanúságtételét, elkötelezettségét, lelkesedését és missziós tevékenységét dicsérték. Valóban: minden egyházi könyvtáros előadó említett egy számára fontos bibliai vagy más szent könyvekben fellelhető, illetve a patrisztikus hagyományból származó idézetet, ami az előadás témáját és könyvtára, még inkább saját maga küldetését jellemzi, ösztönzi, kifejezi. Több idézet kapcsolódott a világosságához, a világitáshoz. Mészáros Kornélia a *Lumen gentium* (Népek világossága) zsinati dokumentumot említette átfogóan. Halászné Kapcsándi Szilvia Máté evangéliumának 5. fejezete 14. versével azonosulva beszélt a(z egyházi) könyvtáros küldetéséről: „*Ti vagytok a világ világossága*” és Szent Ágoston intését idézte: „*Benedd égnie kell annak, amit lángra akarsz lobbantani másokban.*” Kövécs Ildikó az ószövetségi szentírásból, Dániel próféta könyvéből merített igazolást a könyvtáros és a könyvtár tanító-nevelő-oktató szerepével kapcsolatban: „*Akik igazságra tanítottak sokakat, tündökölnek örökön örökké, miként a csillagok.*” (Dán 12,3) Tamási Balázs a Misnából osztott meg a hallgatósággal egy figyelmeztetést a rabbiképző könyvtárának küzdelmes történetére utalva: „*Nem vagy köteles befejezni a munkát, de nem vagy felmentve alóla...!*” (Misna, PA, 2, 17) Török Beáta a jó eredményeket és gyakorlatot felmutató előadása címéül ezt a verset választotta: *Mert minden fát a gyümölcseiről lehet megismerni*” (Lk 6,44).

A jó hangulatú, hasznos szakmai napon elhangzott előadásokat örömmel osztjuk meg az EKE honlapján minden érdeklődővel.

Jegyzetek

1. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) szakmai konferenciája az Országos Könyvtári Napok 2018 tematikus hét keretében.
2. <http://osszefogas.kjmk.hu/>
3. Az Egyházi Könyvtárak Egyesülete (EKE) és a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár (FSZEK) 2017. október 2-án *Tradíció és innováció. Műzeális gyűjteményeink helyzete, állapota, feldolgozottsága, digitalizálása* címmel szervezett konferenciát a Szabó Ervin Könyvtár „báltermében”. A szakmai nap az *Országos Könyvtári Napok 2017* tematikus hét programjai közé illeszkedett, melynek jelmondata a *Csak tiszta forrásból!* volt; a könyvtárosszakma figyelme 2017-ben *nemzeti kincseinkre, múltunk forrásaira* irányult. A délelőtti programban, melynek levezetője Ásványi Ilona, az Egyházi Könyvtárak Egyesülete elnöke, a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár helyettes vezetője volt –, a következő előadások hangzottak el: *Sarbak Gábor*, a Magyar Tudományos Akadémia – Országos Széchényi Könyvtár Res Libraria Hungariae, Fragmenta Codicum Műhely vezető-

je a Magyarországon fellelhető *kódexekről* és feldolgozottságukról, illetve a *kódexkatalógusokról* beszélt. Majd *Farkas Gábor Farkas*, az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tára vezetője szövegezte az *őnyomtatványokról* mint művelődéstörténeti forrásokról, és körképet adott a *proveniencia-kutatásról*, mely munkába az egyházi gyűjtemények is bekapcsolódnak. Utánuk *P. Vásárhelyi Judit*, az Országos Széchényi Könyvtár Könyv- és Művelődéstörténeti Osztályának vezetője tartott előadást *Új lehetőségek a régi hazai nyomtatványok bibliográfiai feltárásában* címmel. Végül *Sándor Tibor*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének vezetője szövegezte a Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményéről a *Muzeális különgyűjtemények egy közkönyvtárban* című előadásában. A délutáni program levezető elnöke *Fodor Péter*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár főigazgatója volt. Elsőként *Keveházi Katalin*, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárának főigazgatója beszélt a MOKKA-R (Magyar Országos Közös Katalógus – Régi könyvek) egyesületről *Megőrzés és számbavétel – a MOKKA-R és környezete* címmel. Majd *Monok István*, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ főigazgatója tájékoztatót a *Kárpát-medence magyar könyvtárainak régi könyveit számba vevő katalógizálási programról*. Ezután *Veres Anna Mária*, a budapesti Ráday Könyvtár munkatársa és *Szűcs Judit*, a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárának munkatársa ismertette a *Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola és Papnevelő Intézet Könyvtára 1850 előtti állományának feldolgozását*. Végül *Káldos János*, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgató-helyettese tartott előadást *A muzeális könyvtári dokumentumok az Országos Könyvtári Platform terveiben* címmel. Míg a délelőtti előadások számba vették a nagy országos és egyházi könyvtárakban őrzött kincseket és körképet adtak a muzeális gyűjteményekről, de a feldolgozásról is beszéltek, a délutáni előadásokban a számítógépes számbavételről és a közzétételről esett inkább szó. Szem előtt tartva a konferencia címét (*Tradíció és innováció*), minden előadó azt hangsúlyozta, hogy szemlelmi értékeinket a mai kor követelményeivel igazítva kell megőrizni, feldolgozni és szolgáltatni.

A konferencia előadásai olvashatók az Egyházi Könyvtárak Egyesülete honlapján: <https://www.eke.hu/szakmai-napok/2017.10.02.%3A%20R%3%A9gi%20%3%B6nyves%20szakmai%20nap%20a%20F%5%91v%3%A1rosi%20Szab%3%B3%20Ervin%20K%3%B6nyvt%3%A1rban>

A szakmai naphoz kapcsolódva került sor a Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár őnyomtatványait számba vevő katalóguskötet bemutatására, melynek szerzője és szerkesztője *Wojtilláné Salgó Ágnes*, az Országos Széchényi Könyvtár Régi Nyomtatványok Tára korábbi vezetője. A kötetet *Monok István*, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ főigazgatója ismertette.

2007. Nagy olvasható – „Találkozunk a könyvtárban!” – 2008. Országos tini könyvtári napok – Nekünk bejössz, ha a könyvtárba bejössz!” – 2009. Országos nagy könyvtári napok – „Ne üljön otthon, ha a könyvtárban otthon lehet!” – 2010. Országos Családi könyvtári napok – „Olvasni érdemes!” – 2011. Könyvtárak összefogása a tudásért – „Beszéljünk egymással, tanuljunk egymástól!” – 2012. Könyvtárak az aktív idősödésért. Időskorban is aktívan, találkozunk a könyvtárban!” – 2013. Könyvtárak az emberi kapcsolatokért – 2014. Találkozunk a könyvtárban! – 2015. Nagy könyvtári Show – Könyvtárba mentem, gyere utánam! – 2016. A nagy könyvtári beavatás – 2017. „Csak tiszta forrásból”
- <https://transkribus.eu/Transkribus/>
- Forrás: http://eretsegizz.com/informatika/konyvtartipusok_informatika_tetelek/ - letöltve 2018.10.05 A portált írók más könyvtártípusoknak sem kegyelmeznek, felületes, zavaros, helytelen információkat olvashatunk a közművelődési, szak és egyéb könyvtárakról.
- <http://mokka.skanzen.hu/a-projektrol-roviden.html> (Letöltve: 2018.10.06.)

Ásványi Ilona